

Trestná zodpovednosť právnickej osoby v slovenskom trestnom práve

Anotácia: Autorka sa v príspevku venuje úvahám, ktoré predchádzali zavedeniu zodpovednosti právnickej osoby za protiprávne konanie do slovenského právneho poriadku, ako aj stavu de lege lata v predmetnej oblasti.

Kľúčové slová: právnická osoba, trestnoprávna zodpovednosť, zhabanie majetku, zhabanie peňažnej čiastky.

Úvod

Právna úprava Slovenskej republiky v oblasti trestného práva nevymedzuje pojem právnická osoba. Pri výklade pojmu je teda potrebné sa opierať o zákonné ustanovenia iných právnych odvetví. Ide predovšetkým o § 18 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého ide o osoby, ktoré majú spôsobilosť mať práva a povinnosti.¹ Ide však o fiktívnu osobu, ktorá v platnom právnom poriadku nemôže mať postavenie a práva totožné ako fyzická osoba a jej zodpovednosť za právne úkony, ako aj zodpovednosť niest' následky za porušenie svojich povinností. Pred zavedením zodpovednosti právnickej osoby za protiprávne konania bolo možné právnickú osobu postihovať na základe občianskeho, obchodného, pracovného či správneho práva. V súčasnosti je však možné voči právnickým osobám použiť aj niektoré ustanovenia Trestného zákona a Trestného poriadku. Postihovanie právnických osôb v rámci trestného konania si vyžiadala súčasná spoločenská situácia, nevynímajúc organizovaný zločin, ktorý začal prerastať do hospodárskych a politických štruktúr. Vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti len voči fyzickým osobám je nedostatočné, pretože takéto osoby sú v prípade potrestania nahradené inými osobami a samotné právnické osoby pokračujú v páchaní trestnej činnosti.²

Názory na zavedenie trestnoprávnej zodpovednosti právnickej osoby v našom právnom poriadku sú rôzne a vychádzajú zo záväzkov Slovenskej republiky pri vstupe do Európskej únie (ďalej len EÚ).³ V predvstupových rokoch sa Slovenská republika zaviazala, že trestnú zodpovednosť právnických osôb v rozsahu uvedených právnych dokumentov upraví v rámci rekodifikácie nových trestných kódexov, čím bol zdôvodnený odklad jej zavedenia na obdobie až po vstupe do EÚ. Tento záväzok však bol nakoniec z rekodifikácie vypustený a o zavedení trestnoprávnej zodpovednosti sa rokovalo ďalej, až do roku 2010, keď boli do Trestného zákona a Trestného poriadku zavedené nové inštitúty, ktoré riešia zodpovednosť právnickej osoby za protiprávne konania, hoci nejde o „klasický“ typ trestnoprávnej zodpovednosti.

Právna úprava trestnej zodpovednosti právnickej osoby vyplýva pre Slovenskú republiku aj z ďalších záväzkov určitého medzinárodného spoločenstva či zoskupenia štátov, ktorých je Slovenská republika členom a ktoré tieto organizácie adresujú svojim členským

¹ Z. č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov

§ 18 - 1) Spôsobilosť mať práva a povinnosti majú aj právnické osoby. 2) Právnickými osobami sú: a) združenia fyzických a právnických osôb, b) účelové združenia majetku, c) jednotky územnej samosprávy, d) iné subjekty, o ktorých to ustanovuje zákon.

² ČENTĚŠ, J., PALKOVIČ, J., ŠTOFFOVÁ, Z. Trestná zodpovednosť právnických osôb. In *Justičná revue*, 2001, roč. 53, č. 4, str. 418.

³ Na základe rámcového rozhodnutia Rady zo dňa 24. 2. 2005 o útokoch na informačné systémy výslovne formuluje zodpovednosť právnických osôb ako trestnoprávnu v čl. 8 slovami: „Každý členský štát prijme nevyhnutné opatrenia, aby zabezpečil, že právnické osoby môžu byť trestne zodpovedné za trestné činy uvedené v článkoch 2, 3, 4, 5, spáchané v ich prospech akoukoľvek osobou konajúcou samostatne alebo ako súčasť orgánu právnickej osoby, ktorá má v rámci právnickej osoby vedúce postavenie“.

štátom vo forme záväzkov a odporúčaní (napr. OECD, OSN či Rada Európy).^{4 5} Napr. odporúčania Rady Európy o sprístupnení trestného práva k ochrane životného prostredia; Európsky dohovor z roku 1997, ktorý v čl. 3, 4 zaväzuje členské štáty EÚ zaviesť zodpovednosť právnických osôb za korupciu, podvod a pranie špinavých peňazí; Trestnoprávny dohovor o korupcii prijatý Výborom ministrov Rady Európy v roku 1998 v Štrasburgu, ktorý v čl. 18 zaväzuje členské štáty prijať nevyhnutné opatrenia, aby právnické osoby mohli byť zodpovedné za trestné činy korupcie a pranie špinavých peňazí. Z čl. 19 vyplýva aj požiadavka zabezpečenia účinných trestných sankcií. Taktiež v čl. 10 dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, ktorý zaviazal zmluvné strany prijať opatrenia na ustanovenie trestnej zodpovednosti právnických osôb za účasť členov zločineckej skupiny na závažných organizovaných trestných činoch. Podobne aj v čl. 5 Medzinárodného dohovoru o potlačovaní financovania terorizmu, ktorý bol prijatý na Valnom zhromaždení OSN v roku 1999 sa uvádza, aby zmluvné strany prijali opatrenia, aby aj právnická osoba bola právne zodpovedná za takú trestnú činnosť.⁶

Zavedenie trestnoprávnej zodpovednosti právnickej osoby však v podmienkach SR predstavuje zásah do zásady kontinentálneho európskeho práva, že trestná zodpovednosť je individuálna, čiže zodpovednosť len fyzickej osoby.⁷ Trestná zodpovednosť právnickej osoby je typickým znakom anglosaského právneho systému.

Úvahy o zavedení trestnoprávnej zodpovednosti právnickej osoby

Trestnoprávna zodpovednosť právnickej osoby má teda základy v anglosaskom právnom systéme, kde taktiež na jej uplatňovanie vznikali rôzne právne názory.⁸ Postupne sa tieto názory prejavili aj v kontinentálnych právnych systémoch a jednotlivé krajiny začali zavádzať právnú, ale aj trestnoprávnú zodpovednosť právnickej osoby. V predmetnej oblasti sa teda objavujú rôzne modely trestnoprávnej zodpovednosti. V niektorých členských štátoch EÚ (napr. Holandsko⁹, Francúzsko¹⁰, Anglicko¹¹) sa prejavuje tzv. priama trestnoprávna zodpovednosť a právnické osoby sú postihované trestnými sankciami, ktoré však nie sú podmienené trestným stíhaním fyzickej osoby. Táto „**priama**“ **zodpovednosť** je charakteristická aj pre anglosaský právny systém. **Druhý typ** zodpovednosti právnickej osoby je **tzv. nepriama**, ktorá hovorí o tom, že trestne zodpovedné sú len fyzické osoby, ktoré

⁴ Z medzinárodných dohovorov, ktoré sú pre Slovenskú republiku záväzné, upravuje zodpovednosť právnických osôb Dohovor OSN proti korupcii (čl. 26), Dohovor OECD o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov (čl. 2), Trestnoprávny dohovor o korupcii (čl. 18), Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a protokoly k nemu prijaté (čl. 10), Medzinárodný dohovor o potlačovaní financovania terorizmu (čl. 5) a Dohovor o počítačovej kriminalite (čl. 12).

⁵ Dôvodová správa k zákonu č. 224/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, str. 1

⁶ BALÁŽ, P. K problematike zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb do našich trestných kódexov. In *Trestná zodpovednosť právnických osôb*. Zborník. Bratislava : Eurokodex, s.r.o 2009. str. 180

⁷ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. *Trestný zákon: Všeobecná časť : Komentár*, str. 553

⁸ Bližšie pozri. ZÁHORA, J. Ochranné opatrenia pre právnické osoby In *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva. 2008, str. 92 - 100.

⁹ Podľa čl. 51 holandského TZ možno okrem iného postihnúť za vybrané trestné činy ktorúkoľvek verejnú spoločnosť, ak koná vo verejnom živote ako súkromná osoba. Trestnosť fyzických a právnických osôb je navzájom nezávislá. (Strafbare feiten kunnen worden begaan door natuurlijke personen en rechtspersonen.)

¹⁰ Podľa č. 121-2 Trestného zákona Francúzskej republiky možno právnickú osobu, s výnimkou štátu, trestnoprávne postihnúť za činy vykonané v ich mene, ich orgánmi a zástupcami, pri výkone ich funkcie, pričom sa však nevylučuje trestná zodpovednosť jednotlivca za ten istý trestný čin. (Les personnes morales, à l'exclusion de l'Etat, sont responsables pénalement, selon les distinctions des articles 121-4 à 121-7, des infractions commises, pour leur compte, par leurs organes ou représentants.)

¹¹ Podľa anglickej právnej úpravy sú postihované predovšetkým centrálné riadiace osoby vybavené skutočnou rozhodovacou právomocou a ich podriadení pracovníci, ktorým bola zverená časť právomoci, a to len za trestné činy, ktoré predpokladá zákon

konajú v mene právnickej osoby, ale právnickej osobe je možné uložiť niektoré trestnoprávne sankcie (uplatňuje sa v Španielsku). **Tretie chápanie** zodpovednosti právnickej osoby spočíva v postihovaní právnických osôb sankciami, ktoré majú **administratívno-právnu povahu** (napr. Nemecko).¹²

Na našom území sa otázka zavedenia trestnoprávnej zodpovednosti právnickej osoby riešila súbežne s rekodifikáciou trestných kódexov v roku **2005**. Išlo o **vládny návrh zákona č. 656** zo dňa 23. 4. 2004.¹³ V predmetnom návrhu sa v ustanovení § 19 zavádzalo, že „*páchateľom trestného činu môže byť fyzická osoba, a ak tak ustanovuje tento zákon, aj právnická osoba*“.¹⁴ Fyzická osoba by v zmysle návrhu mohla byť páchateľom a mohla by byť trestne zodpovedná za všetky trestné činy, právnická osoba len za tie trestné činy, ktoré by boli vyslovene uvedené. Samotná právna úprava trestnej zodpovednosti právnickej osoby bola v návrhu upravená v **piatej hlave všeobecnej časti Trestného zákona**, kde v zmysle § 122 by mala byť trestne zodpovedná aj *právnická osoba alebo jej právny nástupca, ak vedel alebo mohol vedieť, že právnická osoba spáchala čin, ktorý vykazuje znaky trestného činu*. Pojem právnickej osoby však v zákone nebol upravený, a teda sa vychádzalo z ustanovení iných právnych odvetví. Návrh upravoval, kedy sa trestný čin považoval za spáchaný právnickou osobou. Išlo o prípady, keď štatutárny orgán alebo jeho člen, alebo člen dozorného orgánu, prípadne iná osoba, ktorá mohla za právnickú osobu konať, pri výkone svojej činnosti konali v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom, čo však nevylučovalo trestnú zodpovednosť fyzickej osoby za ten istý trestný čin, čo stále zostávalo primárnou zodpovednosťou. Návrh bol založený na princípe tzv. organizačnej viny, ktorá znamená, že vedúce osobnosti právnickej osoby svoje konanie podriaďujú cieľom a záujmom právnickej osoby. Musia pritom konať v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi. Z navrhovanej úpravy vyplýva, že táto zodpovednosť má charakter objektívnej zodpovednosti.¹⁵

Právnickej osobe by bolo možné uložiť rovnako aj tresty, aj ochranné opatrenia, pričom všeobecné zásady ich ukladania a výkonu sa riadili primerane rovnakými zásadami ako u fyzickej osoby. Išlo o nasledujúce druhy:

- **peňažný trest**; bolo možné uložiť od 50 000 Sk (1659,69 €) do 500 miliónov Sk (16 596 959,43 €), v závislosti od hranice trestnej sadzby za spáchaný trestný čin,
- **trest zrušenia právnickej osoby**; ak išlo o právnickú osobu, ktorá bola vytvorená na páchanie trestnej činnosti alebo ktorá bola odsúdená za trestný čin, za ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby nad desať rokov,
- trest prepadnutia majetku – ako u FO,
- trest prepadnutia vecí – ako u FO,
- **trest zákazu vymedzenej činnosti**, ktorý znamenal trvalý alebo prechodný zákaz vykonávať určitú podnikateľskú činnosť alebo činnosť, na ktorú treba osobitné povolenie, alebo ktorej podmienky výkonu upravuje osobitný predpis,
- **trest zákazu alebo obmedzenia prijímať verejné dotácie alebo subvencie a trest zákazu účasti vo verejnom obstarávaní**; trest znamenal, že sa právnická osoba nemohla uchádzať o dotáciu a ani mať účasť vo verejnom obstarávaní na dobu 1 až 5 rokov,
- **zhabanie vecí**; ochranné opatrenie, ktoré sa ukladalo podobne ako u FO,

¹² Dôvodová správa k zákonu č. 224/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, str. 1

¹³ Uvedený návrh zákona bol však v druhom čítaní vzatý navrhovateľom späť a v ďalších rokovaniach týkajúcich sa rekodifikácie boli úvahy o trestnej zodpovednosti právnickej osoby vypustené.

¹⁴ § 19 vládneho návrhu Trestného zákona

¹⁵ Dôvodová správa k návrhu vládneho zákona č. 656 zo dňa 23.4.2004.

- **súdny dohľad nad činnosťou právnickej osoby**; kontrola časti činnosti právnickej osoby, v súvislosti s výkonom ktorej bol trestný čin spáchaný.

Ďalšie snahy o zavedenie trestnoprávnej zodpovednosti právnickej osoby sú z roku **2006**. Išlo o **poslanecký návrh zákona č. 1523** a **vládny návrh zákona č. 1507**. Obidva návrhy zákona boli približne rovnaké a reagovali na vypustenie ustanovení o trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb počas ich prerokovávaní v NR SR, pričom sa reagovalo na záväzky vyplývajúce z právnych aktov Európskej únie. Zákon upravoval podmienky trestnej zodpovednosti právnických osôb, druhy trestov a ochranných opatrení ukladaných právnickým osobám a postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov v trestnom konaní. Návrh zákona obsahoval hmotnoprávne aj procesné ustanovenia, ktoré sa dotýkali trestných kódexov, pričom v rámci hmotnoprávnych ustanovení návrh stanovil trestné činy, ktorých sa právnická osoba môže dopustiť, za splnenia podmienok uvedených v § 5 predmetného návrhu.¹⁶ Novým druhom trestu, ktorý zákon upravoval, bol trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku, ktorý spočíval v tom, že odsúdená právnická osoba mala zverejniť na svoje náklady odsudzujúci rozsudok alebo súdom určenú časť takého rozsudku v Obchodnom vestníku alebo aj v inom súdom určenom verejnom oznamovacom prostriedku, alebo v jednom alebo viacerých podnikoch, alebo organizačných zložkách s uvedením názvu a sídla odsúdenej právnickej osoby, čo malo slúžiť na to, aby verejnosť bola oboznámená s protiprávnou činnosťou odsúdenej právnickej osoby.

Ani jeden návrh však neprešiel legislatívnym procesom, čím znovu neboli splnené záväzky, ktoré pre Slovenskú republiku vyplývali z medzinárodných dokumentov či právnych aktov Európskej únie.

Ďalšia snaha o zavedenie trestnoprávnej zodpovednosti právnickej osoby je z roku **2007**. Išlo o **poslanecký návrh zákona č. 389** zo dňa 24. 8. 2007, o trestnej zodpovednosti právnickej osoby, ktorý bol vo svojej podstate totožný s návrhom z roku 2006. NR SR sa však 18. 9. 2007 uzniesla, že nebude pokračovať v rokovaní o návrhu.

V roku **2008** boli ministerstvom spravodlivosti navrhnuté novely Trestného zákona a Trestného poriadku, ktoré boli predložené aj na rokovanie vlády Slovenskej republiky v apríli 2008. Novely boli zaradené do rokovania na základe Plánu legislatívnych úloh na rok 2007, ale ďalšie rokovania o týchto novelách v tom čase neprebehli. Tieto novely trestných kódexov sa však s malými zmenami do Trestného zákona dostali, hoci o niečo neskôr a nie spolu, ale boli rozdelené do niektorých častí.

V roku **2009** bol schválený zákon č. 576/2009 Z. z., ktorý upravoval niektoré ustanovenia Trestného zákona. Jednou zo zmien¹⁷ bolo aj znovuzavedenie zásady ochrany¹⁸, ktorá bola v Trestnom zákone pred rekodifikáciou a počas nej bola zo zákona vypustená.

¹⁶ (1) Trestný čin uvedený v § 4 je spáchaný právnickou osobou, ak je spáchaný v jej prospech a spáchal ho

a) jej štatutárny orgán alebo jeho člen,

b) jej dozorný orgán alebo jeho člen, alebo

c) iná osoba oprávnená zastupovať právnickú osobu alebo za ňu rozhodovať.

(2) Trestný čin v prospech právnickej osoby uvedený v § 4 je spáchaný právnickou osobou aj vtedy, ak osoba uvedená v odseku 1

a) nedostatočným dohľadom alebo kontrolou, ktoré boli jej povinnosťou, hoci z nedbanlivosti umožnila spáchať trestný čin osobou, ktorá konala v rámci oprávnení, ktoré jej boli zverené právnickou osobou, alebo

b) na spáchanie trestného činu použila inú právnickú osobu alebo fyzickú osobu.

¹⁷ Išlo o zmenu, ktorá bola pozmeňujúcim návrhom ústavnoprávneho výboru k návrhu zákona č. 576/2009

¹⁸ Zásada ochrany - § 5a TZ je jednou zo zásad osobnej pôsobnosti, v zmysle ktorej sa posudzuje trestnosť taxatívne vymenovaných trestných činov podľa slovenského TZ aj vtedy, ak taký trestný čin spáchal mimo územia Slovenskej republiky cudzinec, ktorý nemá na území Slovenskej republiky trvalý pobyt. Touto zásadou sa rozšírila pôsobnosť TZ v prípade, že trestný čin nie je spáchaný na území Slovenskej republiky, ale záujmy štátu (SR) sú protiprávnym konaním dotknuté.

Pôvodný návrh zásady ochrany¹⁹ však spočíval aj v ustanovení druhého odseku, ktorý hovoril o rozšírení pôsobnosti Trestného zákona aj na trestné činy spáchané v prospech právnickej osoby s ústredím riadenia na území Slovenskej republiky, aj keď bol trestný čin spáchaný mimo jej územia. Toto ustanovenie, ktoré vychádzalo z požiadavky viacerých rámcových rozhodnutí EÚ, však do Trestného zákona neprešlo a zásada ochrany bola zavedená bez spomínaného druhého odseku.²⁰

Stav de lege lata

V roku 2010 bol NRSR predložený návrh zákona (parlamentná tlač č. 1487), ktorým sa do Trestného zákona a Trestného poriadku dopĺňajú ustanovenia týkajúce sa sankcionovania právnických osôb normami trestného práva. Zákon bol NR SR schválený a vyšiel v Zbierke zákonov dňa 25. 5. 2010 pod číslom 224/2010 Z. z. s účinnosťou od 1. 9. 2010. Novela však nezaviedla trestnoprávnu zodpovednosť právnickej osoby, pretože v zmysle § 19 TZ môže byť páchatelom trestného činu len fyzická osoba. Novela rieši len situáciu, keď je možné prostredníctvom noriem trestného práva určitým spôsobom postihovať právnickú osobu bez toho, aby bola považovaná za páchatel'a trestného činu. V zmysle tohto návrhu ide o tzv. **nepriamu** (nepravú) trestnoprávnu zodpovednosť, ktorú je možné chápať aj ako „alibistické“ riešenie, pretože chce sankcionovať právnickú osobu spôsobom, ktorý sa viac podobá trestu ako ochrannému opatreniu, ale na druhej strane tieto novozavedené ochranné opatrenia umožňujú vyhnúť sa trestnoprávnej zodpovednosti.²¹

Na základe tohto návrhu sa do Trestného zákona zavádza nový typ pôsobnosti – **pôsobnosť na ukladanie ochranných opatrení**, na základe ktorej je *možné uložiť ochranné opatrenie, ak sa podľa neho posudzuje trestnosť činu, v súvislosti s ktorým má byť uložené. Ustanovenie sa použije aj vtedy, ak páchatel' činu inak trestného nie je trestne zodpovedný alebo ak ide o osobu, ktorú nie je možné stíhať alebo odsúdiť.*²² Ustanovenie Trestného zákona hovorí o tom, že skutok, pri ktorom sa rozhoduje o uložení ochranného opatrenia, musí spĺňať znaky skutkovej podstaty trestného činu uvedené v osobitnej časti Trestného zákona. Druhý odsek hovorí o možnosti uloženia ochranného opatrenia osobám, ktoré nemajú trestnoprávnu zodpovednosť, napr. maloletí alebo právnické osoby, prípadne u osôb, ktoré nie je možné trestne stíhať ani odsúdiť.

Zákonom boli zavedené nové druhy ochranných opatrení, ktoré je možné uložiť právnickej osobe – zhabanie peňažnej čiastky a zhabanie majetku. V súvislosti s ochranným opatrením zhabania majetku právnickej osobe bol v Trestnom zákone upravený zoznam trestných činov v § 58 ods. 2, ktorý je určujúci pre skúmanie podmienok uloženia tohto ochranného opatrenia.²³ Uloženie ochranných opatrení je viazané na súvislosť s činnosťami týkajúcimi sa právnickej osoby, uvedenými v § 83a ods. 1 a § 83b ods. 1, pričom táto súvislosť sa viaže na spáchanie trestného činu aj v štádiu pokusu a na všetky formy účasti na ňom.

V zmysle § 438 TZ (prechodné a záverečné ustanovenia) však tieto ochranné opatrenia možno uložiť právnickej osobe len vtedy, ak bol trestný čin uvedený v § 83a ods. 1 a 83b ods. 1 spáchaný, hoci aj v štádiu pokusu, alebo ak došlo k účasti na trestnom čine po 31. auguste

¹⁹ Návrh novely Trestného zákona z roku 2008 predložený na rokovanie vlády 9. 4. 2008, rokovanie o ňom bolo prerušené.

²⁰ Pozmeňujúce návrhy výborov k návrhu zákona č. 576/2009 Z. z., pričom zásada ochrany v pôvodnom návrhu zákona nebola.

²¹ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. *Trestný zákon: Všeobecná časť: Komentár*, str. 553.

²² § 7a z. č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

²³ Výpočet trestných činov, ktoré sú uvedené v § 58 ods. 2, vychádza z plnenia záväzkov vyplývajúcich z Rámcového rozhodnutia Rady 2005/212/SVV o konfiškácii príjmov, nástrojov a majetku z trestnej činnosti, ktorý v čl. 3 upravuje konfiškačné trestné činy s odkazom na ďalšie rámcové rozhodnutia, pričom podmienkou je preukázanie, že konfiškovaný majetok pochádza z trestnej činnosti.

2010, čiže až od účinnosti novely, ktorou sa predmetné ochranné opatrenia zavádzajú. Ide o uplatnenie zákazu retroaktivity v neprospech páchatel'a.

Právnická osoba, ktorej má byť v trestnom konaní ochranné opatrenie uložené, má v zmysle § 45 TP postavenie zúčastnenej osoby. Dôvodová správa k novele TZ uvádza:

„Uloženie týchto ochranných opatrení navrhne prokurátor návrhom na ich uloženie na trestnoprávny súd, vo veci, kde bolo začaté trestné stíhanie vo veci. Návrh prokurátora nebude podmienený žiadosťou väzbou na trestné stíhanie fyzických osôb. Bude sa môcť podať v okamihu, ak výsledky vyšetrovania preukážu (bez dôvodných pochybností), že

- a) riadiace osoby zanedbali dohľad a kontrolu a v dôsledku tohto zanedbania došlo k spáchaniu trestného činu osobami podriadenými právnickej osobe,
- b) riadiace osoby sa dopustili trestného činu.

Nebude však potrebné v rámci vyšetrovania zistiť, kto spáchal trestný čin. Bez ohľadu na to, či sa v rámci trestného konania vo veci zistí, kto spáchal trestný čin, alebo sa to nezistí a bude zistený záver o skutočnostiach uvedených v písm. a) a b), prokurátor je povinný podať návrh na ochranné opatrenie.²⁴

Zhabanie peňažnej čiastky

Zhabanie peňažnej čiastky je **fakultatívne** ochranné opatrenie, ktoré súd môže uložiť právnickej osobe, ak bol spáchaný trestný čin, hoci aj v štádiu pokusu, alebo ak došlo k účasti na trestnom čine v súvislosti s výkonom oprávnenia zastupovať právnickú osobu, s výkonom oprávnenia prijímať rozhodnutia v mene právnickej osoby, s výkonom oprávnenia vykonávať kontrolu v rámci tejto právnickej osoby alebo so zanedbaním dohľadu alebo náležitej starostlivosti v tejto právnickej osobe.

Zhabanie peňažnej čiastky môže súd uložiť právnickej osobe len vtedy, ak bol spáchaný trestný čin fyzickou osobou, ktorá má k právnickej osobe v súvislosti s týmto trestným činom určitý, v ustanovení bližšie špecifikovaný vzťah, alebo fyzická osoba bola aspoň účastníkom na takomto trestnom čine. Na uloženie ochranného opatrenia nestačí príprava na zločin.²⁵

Tento typ ochranného opatrenia nie je možné uložiť právnickej osobe, ktorej majetkové pomery nie je možné vyrovnáť ako dlžníka, čiže voči ktorým nie je možné začať konkurzné konanie,²⁶ prípadne by bol uloženým ochranným opatrením postihnutý majetok štátu (SR alebo iného štátu) alebo medzinárodných organizácií verejného práva. Nie je možné uložiť tento typ ochranného opatrenia ani vtedy, ak bol trestný čin premŕčaný alebo ak bola využitá účinná ľútosť.²⁷ Ochranné opatrenie sa ukladá od 800 € do 1 660 000 €. Suma, ktorú súd uloží, je založená na úvahe súdu podľa taxatívne vymenovaných kritérií, akými sú závažnosť spáchaného trestného činu, rozsah činu, získaný prospech, spôsobená škoda, okolnosti spáchania trestného činu a následky pre právnickú osobu. Zhabanie peňažnej čiastky nie je možné uložiť súbežne so zhabaním majetku, pretože ochranné opatrenie zhabanie majetku postihuje celý majetok právnickej osoby a uloženie zhabania peňažnej čiastky by bolo neúčelné.

V prípade, ak by medzi spáchaním trestného činu a uložením ochranného opatrenia došlo k splynutiu, zániku alebo rozdeleniu právnickej osoby, ochranné opatrenie sa uloží právnomu nástupcovi takejto právnickej osoby. Nie je teda rozhodujúca existencia novej

²⁴ Dôvodová správa k zákonu č. 224/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, str. 6

²⁵ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. *Trestný zákon: Všeobecná časť: Komentár*, str. 558

²⁶ štát, štátna rozpočtová organizácia, štátna príspevková organizácia, štátny fond, obec, vyšší územný celok alebo iná osoba, za ktorej všetky záväzky zodpovedá alebo ručí štát, Národná banka Slovenska, Fond ochrany vkladov alebo Garančný fond investícií - § 2 z. č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov.

²⁷ § 85 z. č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, v znení neskorších predpisov

právnickej osoby v čase spáchania trestného činu, prípadne jej vzťah k spáchanému trestnému činu. Vlastníkom peňažnej čiastky sa stáva štát, ak súd nerozhodne inak na základe vyhlásenej medzinárodnej zmluvy. Kto sa stáva vlastníkom finančnej čiastky, musí súd uviesť vo výroku rozhodnutia. Pri uložení tohto ochranného opatrenia súd vždy určí primeranú lehotu (najmenej však 30 dní od právoplatnosti rozhodnutia), počas ktorej môže právnická osoba čiastku dobrovoľne uhradiť. Ak právnická lehota v tejto lehote čiastku neuhradí, právoplatné rozhodnutie sa až následne stane vykonateľným.²⁸ Následne predseda senátu zašle rovnopis rozhodnutia, ktorým bolo uložené zhabanie peňažnej čiastky bez odôvodnenia orgánu štátnej správy príslušnému podľa osobitného predpisu o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok.²⁹

Zhabanie majetku

Ochranné opatrenie zhabanie majetku je na rozdiel od zhabania peňažnej čiastky **obligatórne**, ak bol spáchaný trestný čin uvedený v § 58 ods. 2 alebo 3 TZ, hoci aj v štádiu pokusu, alebo ak došlo k účasti na takom trestnom čine, a ak právnická osoba nadobudla svoj majetok, prípadne časť majetku trestnou činnosťou alebo z príjmov, ktoré z trestnej činnosti pochádzajú, v súvislosti s výkonom oprávnenia zastupovať túto právnickú osobu, s výkonom oprávnenia prijímať rozhodnutia v mene právnickej osoby alebo v súvislosti s výkonom oprávnenia vykonávať kontrolu v rámci tejto právnickej osoby, prípadne so zanedbaním dohľadu alebo náležitej starostlivosti v tejto právnickej osobe.

Zhabanie majetku môže súd uložiť právnickej osobe len vtedy, ak bol spáchaný trestný čin fyzickou osobou, ktorá má k právnickej osobe v súvislosti s týmto trestným činom určitý, v ustanovení bližšie špecifikovaný, vzťah alebo fyzická osoba bola aspoň účastníkom na takomto trestnom čine. Na uloženie ochranného opatrenia nestačí príprava na zločin.³⁰

Obligatórnosť uloženia zhabania majetku je čiastočne zmiernené ustanovením § 83b ods. 3 TZ, v zmysle ktorého **súd neuloží zhabanie majetku**, ak vzhľadom na závažnosť spáchaného trestného činu, rozsah činu, získaný prospech, spôsobenú škodu, okolnosti spáchania trestného činu, následky pre právnickú osobu alebo dôležitý verejný záujem je možné ochranu spoločnosti zabezpečiť aj bez jeho zhabania. Ide o možnosť, ktorá sa dáva súdu, pri menšej závažnosti protiprávneho konania právnickej osoby, pričom ak súd využije možnosť neuloženia zhabania majetku, obligatórne uloží zhabanie peňažnej čiastky.

Nevyhnutným následkom uloženia ochranného opatrenia zhabania majetku je vyhlásenie konkurzu na právnickú osobu, ktorej bolo uložené ochranné opatrenie zhabanie majetku. V rámci výkonu rozhodnutia príslušný súd doručí konkurznému súdu právoplatné rozhodnutie o uložení zhabania majetku a následne konkurzný súd vyhlási konkurz v zmysle č. č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov aj bez návrhu, pričom nemusí vydať ani uznesenie o začatí konkurzného konania (inak bežný postup pri vyhlasovaní konkurzného konania).³¹ Ku faktickému zhabaniu majetku príde až po ukončení konkurzného konania, pričom ochranné opatrenie zhabanie majetku postihuje len ten majetok, ktorý po skončení konkurzného konania by inak pripadol právnickej osobe v konkurze, a to: výtazok zo speňaženia majetku, majetok vylúčený zo súpisu majetku, ako aj majetok podliehajúci konkurzu, ak nedošlo k speňaženiu majetku.³²

Vlastníkom zhabaného majetku sa stáva štát, no jeho nárok zo zhabania majetku je možné uspokojiť až po uspokojení všetkých pohľadávok proti podstate a všetkých prihlásených pohľadávok.

²⁸ § 289 ods. 5 z. č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, v znení neskorších predpisov

²⁹ Z. č. 65/2001 Z. z. o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení neskorších predpisov.

³⁰ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. *Trestný zákon: Všeobecná časť: Komentár*, str. 569

³¹ § 107a ods. 1, z. č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov

³² BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. *Trestný zákon: Všeobecná časť: Komentár*, str. str. 581

Záver

V trestnom konaní môže byť návrh na uloženie ochranného opatrenia prokurátorom uplatnený samostatne alebo popri obžalobe. Uloženie ochranného opatrenia podľa § 83a alebo § 83b TZ sa teda neviaže na odsúdenie fyzickej osoby za spáchanie trestného činu, tieto sankcie však nemožno uložiť popri sebe (zhabanie majetku sa týka celého majetku právnickej osoby).

Ide zároveň o implementáciu medzinárodných a nadnárodných záväzkov Slovenskej republiky tak, ako je to uvedené vo všeobecnej časti dôvodovej správy k novele Trestného zákona, pričom výnimka pre právnické osoby z ustanovenej zodpovednosti sa týka práve definície právnickej osoby v dotknutých dokumentoch, pod ktorú nespadajú verejné orgány vykonávajúce štátnu moc a ďalšie subjekty.

Možnosť uložiť ochranné opatrenie je viazané na zánik trestnosti činu, v súvislosti s ktorým sa má ochranné opatrenie uložiť. Dôvodom je premlčanie trestného stíhania a taktiež účinná ľútosť, ktorou sa zamedzí škodlivým následkom trestného činu a nie je dôvod na ukladanie ochranného opatrenia.

Literatúra

BALÁŽ, P. K problematike zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb do našich trestných kódexov. In *Trestná zodpovednosť právnických osôb*. Zborník. Bratislava : Eurokodex, s.r.o. 2009, str. 177 – 185. ISBN 978-80-89447-15-2.

BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. *Trestný zákon: Všeobecná časť : Komentár*, 1. vyd. Praha : C. H. Beck. 2010, 1106 str. ISBN 978-80-7400-324-0.

ČENTĚŠ, J., PALKOVIČ, J., ŠTOFFOVÁ, Z. Trestná zodpovednosť právnických osôb. In *Justičná revue*, 2001, roč. 53, č. 4, str. 416 - 423.

ZÁHORA, J. Ochranné opatrenia pre právnické osoby In *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva. 2008, str. 92 - 100. ISBN 978-80-89363-03-2.

Medzinárodné dokumenty

Rámcového rozhodnutia Rady 2005/212/SVV o konfiškácii príjmov, nástrojov a majetku z trestnej činnosti.

Dohovor OSN proti korupcii, prijatý 31.10.2003 v New Yorku (platnosť pre SR 1. 6. 2006, oznámenie Ministerstva zahraničných vecí č. 434/2006 Z. z.).

Dohovor OECD o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách, (platnosť pre SR 23. 11. 1999, oznámenie Ministerstva zahraničných vecí č. 318/1999 Z. z.).

Trestnoprávny dohovor o korupcii, prijatý výborom ministrov Rady Európy 27. 1. 1998 v Štrasburgu (platnosť pre SR 1. 7. 2002, oznámenie Ministerstva zahraničných vecí č. 375/2002 Z. z.).

Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a protokoly k nemu, prijatý dňa 15. 11. 2000 v New Yorku (platnosť pre SR 29. 9. 2003, oznámenie Ministerstva zahraničných vecí č. 621/2003 Z. z.).

Medzinárodný dohovor o potláčaní financovania terorizmu, prijatý na valnom zhromaždení OSN 9. 12. 1999 v New Yorku (platnosť pre SR 13. 10. 2002, oznámenie Ministerstva zahraničných vecí 593/2002 Z. z.).

Dohovor o počítačovej kriminalite, (platnosť pre SR 1. 5. 2008, oznámenie Ministerstva zahraničných vecí 137/2008 Z. z.).

Zákony a legislatívne dokumenty

Z. č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov.

Z. č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii, v znení neskorších predpisov.

Z. č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

Z. č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, v znení neskorších predpisov.

Z. č. 224/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Dôvodová správa k zákonu č. 224/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Návrh zákona č. 656 zo dňa 23.4.2004 uverejnené na www.nrsr.sk

Dôvodová správa k návrhu zákona č. 656 zo dňa 23.4.2004 uverejnené na www.nrsr.sk Návrh zákona č. 1507 zo dňa 24.2.2006 uverejnené na www.nrsr.sk.

Dôvodová správa k návrhu zákona č. 1507 zo dňa 24.2.2006 uverejnené na www.nrsr.sk

Návrh zákona č. 1523 zo dňa 23.2. 2006 uverejnené na www.nrsr.sk.

Dôvodová správa k návrhu zákona č. 1523 zo dňa 23.2. 2006 uverejnené na www.nrsr.sk

Internetové odkazy

Holandský trestný zákon – čl. 51. Dostupné na internete:

http://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/EersteBoek/TitelIV/Artikel51/geldigheidsdatum_28-11-2011

Trestný zákon Francúzskej republiky (Code Penal) Dostupné na internete:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719>

Key words: entity, criminal responsibility, seizure of property, seizure of sum of money.

Summary

In criminal proceedings may be a proposal to impose safeguard measures applied by prosecutors alone or in addition to prosecution. Imposition of safeguard measures pursuant to § § 83a or 83b Criminal Code are therefore not bound to sentence an individual for committing a crime, these sanctions cannot be stored side by side (seizures applies to the entire assets of the entity).

It is also the implementation international or supranational obligations of the Slovak Republic as specified in the general part of the explanatory memorandum to the amendment of the Criminal Code, except in the legal person from the provisions relating to liability law the legal person in the documents, which do not fall under the public authorities carrying out State authority and other agencies.

Possibility to impose a safeguard measure is tied to the disappearance punishable offense in connection with which the safeguard measure imposed. The reason is the limitation of prosecution, and also effective repentance, which avoids the harmful effects of the offense and there is no reason to store protective measures.

*mjr. JUDr. Veronika Marková, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra verejnoprávnych vied
e-mail: veronica.markova@minv.sk*

Recenzent: JUDr. Ladislav Balún